תריץ מעשר. תרומת מעשר דיגון הוא [דקא גרים] ליה דלא מחייב בתרומת מעשר עד דמידגן והאי מאשתקד נידגנה הלכך מעשר עליה משל אשתקד ולא הוי איסורו על ידי קרקע הלכך לא הוי בטילתו ע"י קרקע: **אפילו גידולי גידולין אסורין.** אלמא דאין גידולי היתר מעלין את האיסור וקשיא לרבי אמי: **ואין בטיל ברוב.** כלומר ברוב מדתו בגדוליו רבים: **הרי תרומה דאי בעי מיתשיל עלה.** שאם היה בדעתו להפריש תרומה ומעשר על פירותיו מפירות קופה זו וטעה ונתן מקופה אחרת יכול לשאול עליה לפני מכס ולומר לו לא היה בדעתי ליתן מקופה זו אלא מזו ולא הוא תרומה ואפילו הכי בטלה ברובא דתנן וכו': **תירקב.** הכל שאין לה תקנה לא לכהן ולא לישראל: **הא אם נפל למאה בטלה.** שאה אחת ושאר מותר אלמא דבטלה ברוב דידיה כמו האי דהיינו במאה ואכתי קשיא לרבי אמי מתני' דנדרים: (ג)[ומשני] **הא תרומה בתרומה ביד כהן עסקינן.** דמאחר שזכה בה כהן לא מצי מיתשיל עלה איש ולא דמי לקוממות: **תימכר לכהן.** הרי ביד כהן היא ואין צריך לו למוכרה: **אלא ביד ישראל עסקינן שנפלו וכו'.** דלא מצי איהו מיתשיל עלה שכבר זכה בה כהן (ד): **והא קתני סיפא אם היתה טהורה תימכר לכהן.** שהרי ביד ישראל היא חוץ מדמי לותה שאה אם נפלה לו מבית אבי אמו אבל אמו כהן אמאי אמר חוץ מדמי לותה שאה אפילו לותה שאה נמי תימכר הואיל ובאתה לו בירושה: **אלא.** לעולם בתרומה ביד ישראל עסקינן ומצי מתשיל [עליה] (ה) ואפילו הכי בטלה ברובא (ו) והדרא קושיא לדוכתיה. תריץ הכי גרסינן אלא גבי קוממות מצוה לאיתשולי עלייהו וכאמאן דאיתשיל עלייהו דמי והוה ליה דבר שיש לו מתירין ואין בטל ברוב: **אבל תרומה מאי מצוה איכא לאיתשולי עלה.** וכיון דלאו מצוה היא לא אתי לאיתשולי עלה וכדבר שאין לו מתירין דמי להכי בטיל ברובא: **וזרעה מתעשרת לפי כולה.** אפילו מן הליטרא של עיקר: **היכר שבהן.** לותה ליטרא של עיקר שהיתה מתוקנת: **היכן הלך.** הואיל ואיתיה בעין אין צריך (ז) לעשרה: **בגליס.** של ששית וכו'. לימא היתר שבהן העיקר שגדלו בששית להיכן הלך ותפתר העיקר:

אמרי מעשר דיגון הוא דקא גרים ליה מתיב רמי בר חמא (ח)קונם פירות האלו עלי קונם הן על פי קונם הן לפי אסור בחילופיהן ובגידוליהן (ט) שאני אוכל ושאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גידולין אסורין אמר רבי אבא שאני קונמות הואיל ואי בעי מתשיל עליהו יהוו להו כדבר שיש לו מתירין ואין בטיל ברוב והרי תרומה דאי בעי מיתשיל עלה ובטלי (א) ברוב (ב)דתנן דאי בעי מיתשיל עלה ובטלי שנפלה לו מבית אבי אמו כהן עסקינן ומשום הכי פריך לי' מהך מתניתין דליכא למדחייה בהכי. כך גרסה בעיני: **סאה תרומה טמאה.** נקט תרומה טמאה לאשמועינן רבותא דליוקא דהא למאה אע"ג דטמאה היא תעלה: **תירקב.** דכיון דטמאה היא לא חזיא לכהן לאכילה ובהיסק נמי לא שריא דחייסינן לתקלה כדאיתא פרק קמא דפסחים (דף כ:): **בתרומה ביד כהן.** דכיון דזכה בה כהן שוב אינו יכול ליטול עליה: **והא קתני סיפא אם המכר לכהן חוץ מדמי לותה שאה.** ואי נפלו לו מבית אבי אמו כהן אמאי אינו מוכר אפילו לותה שאה: **אלא קוממות מצוה לאתשולי עלייהו.** וכיון שכן כאילו אתשיל עלייהו דמי: **כל הנודר כאילו בנה במה.** פירשתיו בפ' ד' נדרים (לעיל דף כב.): **תרומה מאי מצוה לאתשולי עלה איכא.** הלכך כיון שאין ההיתר בא מעצמו וליכא מצוה למעבד הכי לא מיקרי דבר שיש לו מתירין. והקדש דקא מני לעיל [נא.] בדבר שיש לו מתירין בהקדש בדק הבית עסקינן דעל כרחין לפדייה קאי: **גופא ליטרא בגליס שהקנה וזרעה.** כלומר שהפרים כל מעשרותיה מתעשרת לפי כולה ולא לפי גידולין בלבד דאמר גידולין ומבטלי עיקר לגמרי: **וכי היכר שבהן להיכן הלך.** נראה בעיני דהכי מקשה אפילו תימא דגידולין של היתר מבטלים עיקר של איסור התם היינו טעמא משום דכיון שרבו גידולין על עיקרו נמצא שבשאוכל אינו טועם טעם האיסור כלל הלכך אף על פי שאיסור שבו מעורב בתוכו ולא אזל ליה לעלמא שרי אבל גבי מעשר כיון דלפי חשבון הטבל חייביה רחמנא לעשורי הכא אמאי מתעשרת לפי כולה וכי היתר שבהן להיכן הלך: אם

מעשר דיגון הוא דקא גרים ליה. שעל ידי דיגון מתחייב במעשר ולא ע"י קרקע: **מסיב רמי בר חמא קונם פירות האלו עלי וכו'.** לר' ינאי פריך דאמר לעיל [נא:] בגל של תרומה שרבו גידוליו על עיקרו מותר דאלמא סבירא ליה דכולהו גידולין אע"פ שאין איסורן ע"י קרקע מעלין את העיקר ומשום הכי פריך ליה מקוממות דאין מעלין. והא דלא פריך לי' מבריתא דליטרא מעשר טבל דתניא לעיל בסמוך) משום דממתני' אלימא ליה לאקשויי ועוד דמעשר פשיטא ליה דדבר שיש לו מתירין הוא: **והרי תרומה דאי בעי מתשיל עלה.** על ידי פתח או חרטה כשאר נדרים. והא דלא פריך ליה אי הכי בגלל של תרומה נמי אמאי א"ר יוחנן דגידולין מעלין אותן [הא] אי בעי מתשיל עליה והוי דבר שיש לו מתירין משום דמצי למדחייה דבישראל שנפלה לו מבית אבי אמו כהן עסקינן ומשום הכי פריך לי' מהך מתניתין דליכא למדחייה בהכי. כך גרסה בעיני: **סאה תרומה טמאה.** נקט תרומה טמאה לאשמועינן רבותא דליוקא דהא למאה אע"ג דטמאה היא תעלה: **תירקב.** דכיון דטמאה היא לא חזיא לכהן לאכילה ובהיסק נמי לא שריא דחייסינן לתקלה כדאיתא פרק קמא דפסחים (דף כ:): **בתרומה ביד כהן.** דכיון דזכה בה כהן שוב אינו יכול ליטול עליה: **והא קתני סיפא המכר לכהן חוץ מדמי לותה שאה.** ואי נפלו לו מבית אבי אמו כהן אמאי אינו מוכר אפילו לותה שאה: **אלא קוממות מצוה לאתשולי עלייהו.** וכיון שכן כאילו אתשיל עלייהו דמי: **כל הנודר כאילו בנה במה.** פירשתיו בפ' ד' נדרים (לעיל דף כב.): **תרומה מאי מצוה לאתשולי עלה איכא.** הלכך כיון שאין ההיתר בא מעצמו דמי לדבר שיש לו מתירין ואינו בטל ברוב. ולפיכך נחלף לא בטיל: והרי תרומה דאי בעי מתשיל עלה. אף על גב דאי מתשיל עלה הדרא לטבלה מכל מקום מכלל תרומה יצאה ע"י שאלה: ובטלה ברובא דתנן מאה תרומה. מבריתא דלעיל הוה מצי לאתויי דקרי בהדיא לתרומה אין לה מתירין אלא דיעמא ליה לאתויי ממתני': שנפלה לפחות ממאה הוליין תרקב. אין זה לשון המשנה ומביא מה שהוא צריך ממנה והא דלא אמרינן תפרוף בירושלמי פריך לה אלינא דרבי יוחנן דאמר בפרק כל שעה דמליקין בחטין של תרומה עמאה דלא חיישינן לתקלה ומשני דדמוע קיל להו לאיסורי והכא חיים לתקלה דלמא אתי למיכל מיניה: **הא למאה תעלה.** דאפילו תרומה טהורה עולה באחד ומאה כדילף לה בספרי מקל וחומר הא דמהדר לאקשויי ולא מקשי מכמה [משניות] שנגו בהם בפירוש שתרומה עולה באחד ומאה משום דכולהו איכא לאוקמינהו בתרומה ביד כהן אבל הכא אפילו קסמיך דעל כרחך לא ביד כהן הוא: **בתרומה ביד כהן דלא מצי לשיתשולי עלה.** כיון דיגאה מרשות ישראל וקיים בה מצות נתינה תו לא מצי לאפקועי שם תרומה מינה על ידי שאלה והכי רבי אבא דלעיל שהפרישה מצי מיתשיל עלה ומיהו לא בטיל ברוב. ולא מצי לאוקמי הכי דאיכא לאוקמי דאי בעי מיתשיל עלה ומתקן לה ואכיל לה: **אמר אבא אם היתה טהורה תמכר לכהן.** אלמא אמאי לאו ביד כהן הוא: **תמכר לכהן.** חוץ מדמי לותה שאה ואם נפלה לו מבית אבי אמו כהן אפילו דמי לותה שאה נמי מצי לאקשויי: **אלא אימא בשלמא קונמות מצוה לאיתשולי עלייהו.** הלכך נקרא דבר שיש לו מתירין דאפילו הכי אינו בטל ברוב. ולא מצי לאוקמי הכי דאיכא לאוקמי דאי בעי מיתשיל עלה ומתקן לה ואכיל לה: **אמר אבא אם היתה טהורה תמכר לכהן.** אלמא אמאי לאו ביד כהן הוא: **תמכר לכהן.** חוץ מדמי לותה שאה ואם נפלה לו מבית אבי אמו כהן אפילו דמי לותה שאה נמי מצי לאקשויי: **אלא אימא בשלמא קונמות מצוה לאיתשולי עלייהו.** הלכך נקרא דבר שיש לו מתירין ואפילו הכי אינו בטל ברוב. ולא מצי לאוקמי הכי דאיכא לאוקמי דאי בעי מיתשיל עלה ומתקן לה ואכיל לה

אם היו עלין שלהן שחורין אסורין הוריקו מותרין וכי שחורין אמאי אסורין לימא היתר שבהן להיכן הלך א"ל מי סברת על עיקר קתני אתוספת קתני אסורין אי הכי מאי אתא רשב"ג למימר דתניא רשב"ג אומר הגדל בחיוב חייב הגדל בפטור פטור תנא קמא נמי הכי אמר כולה מתני' רבן שמעון בן גמליאל קתני לה ועד כאן לא שמעת ליה לרבן שמעון בן גמליאל דלא קא טרח אבל היכא דקא טרח בטיל ברובא וכל היכא דקא טרח בטיל ברובא והרי ליטרא מעשר טבל דקטרח וקתני ואותה ליטרא מעשר (פ) עליו ממקום אחר לפי חשבון שאני גבי מעשר דאמר קרא יעשר תעשר וגו' (ב) והיתירא זרעי אינשי איסורא לא זרעי אינשי גופא א"ר חנינא תירתאה א"ר ינאי בצל של תרומה שנטעו ורבו גידוליו על עיקרו מותר למימרא דגידולי היתר

אם היו עלין שלהן שחורין אסורין לימא היתר שבהן להיכן הלך א"ל מי סברת על עיקר קתני אתוספת קתני אסורין אי הכי מאי אתא רשב"ג למימר דתניא רשב"ג אומר הגדל בחיוב חייב הגדל בפטור פטור תנא קמא נמי הכי אמר כולה מתני' רבן שמעון בן גמליאל קתני לה ועד כאן לא שמעת ליה לרבן שמעון בן גמליאל דלא קא טרח אבל היכא דקא טרח בטיל ברובא וכל היכא דקא טרח בטיל ברובא והרי ליטרא מעשר טבל דקטרח וקתני ואותה ליטרא מעשר (פ) עליו ממקום אחר לפי חשבון שאני גבי מעשר דאמר קרא יעשר תעשר וגו' (ב) והיתירא זרעי אינשי איסורא לא זרעי אינשי גופא א"ר חנינא תירתאה א"ר ינאי בצל של תרומה שנטעו ורבו גידוליו על עיקרו מותר למימרא דגידולי היתר

אם היו עלין שלהם שחורים וכו'. ומדקתני סתמא אסורין משמע שאסורין לפי כולן כפירות שביעית עלמן ואם איתא דאמרי' וכי היתר שבהן להיכן הלך לא הוי ליה למפסק ולמתני אסורין דהא אין תופסין דמיהן כשביעית עלמה שהרי אם החליף כנגד היתר שבהן אינו תופס דמיו אלא ודאי גידולין מבטלי ליה לעיקר לגמרי כאילו לא היה לפי שאף העיקר עלמו משתנה דרך גדילתו: **ועד כאן לא שמעת לרבן שמעון בן גמליאל אלא היכא דלא טרח.** כלומר אע"ג דלא מצינא למיימי סייעתא מהך מכל מקום לא קשיא לי דנהי דהכא אמרינן דגידולין לא מבטלי עיקר לגמרי הני מילי היכא דלא טרח לבטולי אבל היכא דקא טרח כי הכא דליטרא בגליס שזרעה בקרקע אתו גידולין ומבטלין עיקר לגמרי. ולא תקשי לי אמאי דכתיבנא לעיל בריש שמעתין (פ) דסבירא לן דאי אין גידולין כעיקר פשיטא דמבטלין אותו והכא אמרינן דגדל בחיוב חייב אלמא אין גידולין כעיקר ואפילו הכי קתני גדל בפטור פטור אלמא אף על פי שאין גידולין כעיקר אין מבטלין אותו דהכא היינו טעמא משום דהיתרא לא בטיל שהאיסור דרכו להתבטל ולא ההיתר ועוד דלא טרח לבטולי עיקר אלא גידולין מאליהן כאו. ובדין הוא דלעיל [מ:] נמי כי בעי למפשט בעיין דבגל שעקרו בשביעית מבגל שנטעו בכרם ונעקר הכרם דמצי לדחויי שאני בגל שנטעו בכרם דלא טרח אלא דכיון דהך דיחויא לא סגי לגבי ילדה שסבכה בזקנה גבי בגל שנטעו בכרם נמי לא דחי ליה. כן נ"ל: **הרי ליטרא מעשר דקטרח.** דהא טרח לבטולי עיקר בזריעה ואפילו הכי קתני אותה ליטרא מעשר עליה ממקום אחר לפי חשבון אלמא אע"ג דקא טרח היתר שבה לא בטיל ודאי בטיל אמאי קתני מעשר עליה תבטל ההיא ליטרא לגבי גידולי שביעית: **שאני גבי מעשר דאמר קרא עשר תעשר אם כל הבואה ורעך דהיתרא ורעי איגשי דאיסורא לא זרעי איגשי.** כלו' רחמנא אמר דאף זרעך שזרעת שהוא מתוקן כבר תחזור ותעשר דבטיל ליה עיקר לגבי גידולין ומדכתיב זרעך משמע דוקא דהיתירא דהכי אתייהו דאנשי והיתירא קאמר דגידולין מבטלין עיקר אבל איסורא לאו זרעך מיקרי דלא זרעי ליה איגשי אלכך מזרעך משמע דבאיסורא לא אתו גידולין ומבטלין עיקר. וקשה בעיני דהא כל הך שקלא וטריא בדבר שאין זרעו כלה היא ומדאורייתא ליכא מידי שאין זרעו כלה דליחייב במעשר וכיון שכן היכי דייק מזרעך דגידולין שאין זרעו כלה אין מעלין את העיקר דבדאורייתא לעניין מעשר לא משכחת לה ונראה בעיני דקרא אסמכתא בעלמא הוא וטעמא הוא דקיהיב למילתיה דבדין הוא דלבטיל היתר דזרעי איגשי לגבי גידולין דאיסורא משום דהוה ליה תערובת היתר באיסור ודברים שאינם שוין מבטלין הן זה את זה אבל איסורא באיסורא ליטרא מעשר טבל בגידולים דהוו איסורא אי בשביעית משום איסור שביעית אי בשאר שני שבוע משום טבל אינו בדין שתהא לה בטלה אע"פ שאין האיסורין שוין מ"מ איסור באיסור הוא בשביעית שהן שוין זה לזה לגמרי אין אחד מהם מבטל את חבירו וכמו שכתבתי בפ' העודר מן המבושל (לעיל דף נב. ד"ה וקשיא). כן נ"ל ועדיין אין דעתי נוחה וצריך אני לעשות לי רב בזה: **גופא אמר רבי חנינא תירתאה אמר רבי ינאי בצל של תרומה וכו' והא אנן תנן גידולי תרומה תרומה.** אלמא גידולין נמשכין אחר העיקר והרי הן כמותו והיאך מעלין: (ג) **בגידולי גידולין קאמרינן.** כי ס"ד יגאי בצל של תרומה לא שהיה הוא עלמו אלא מגידולי בצל של תרומה ומשום הכי גידוליו דהוו גידולי גידולין שרו ומעלין: **הא גמי תנינא גידולי גידולין חולין.** כלומר דלא הוו תרומה מיהו טבל הוו: **טבל גידוליו מותרין בדבר שזרעו כלה.** טבל שהוקבע למעשר כגון שנתמרח בכרי ואסור לאכול ממנו ערלי אם זרעו גידוליו מותרין לאכול ממנו ערלי כל זמן שלא הוקבעו למעשר: **אבל דבר שאין זרעו כלה גידולי גידולין אסורין.** לאכול מהן ערלי אפילו קודם שאתו מירוח מפני שאתו טבל שנתמרח כבר המעורב בהן וכל שכן גידולי גידולין של תרומה בדבר שאין זרעו כלה שאסורין: **ה"ג התם דלא רבו גידולין על עיקרו הכא דרבו גידולין על עיקרו.** כלומר כי אמרינן גבי טבל דגידולי גידולין אסורין מיירי בשלא רבו גידולי גידולין על העיקר דהיינו גידולין אבל הכא גבי בצל של תרומה מיירי כגון שרבו גידולי גידולין על הגידולין. והקשה הרשב"א ז"ל מעיקרא כי אקשי ליה תניא גדולי גידולין חולין הוה ליה לאקשויי אדרבה היכי שרי דהא בצל אין זרעו כלה ותנן בדבר שאין זרעו כלה תניא ומשום הכי כי אמר ליה בדבוקא נקטיה לאשמועינן אפילו דבר שאין זרעו כלה פריך ליה דלאו קושטא הוא דהא בדבר שאין זרעו כלה גידולי גידולין אסורין ושני ליה דברבו גידולי גידולין על הגידולין קאמר דמותר:

הדרן עלך הנודר מן הירק

אתוספת קתני. דאסורין לאכלן בשמיטת דחייב לבערן אבל העיקר שרי דאמרינן היתר שבהן להיכן הלך: **הגדל בחיוב.** בשביעית חייב בביעור: **והגדל בפטור.** דזהו העיקר הגדל בששית פטור הכי נמי קאמר תנא קמא כו': תרץ **כולה מתניתין ר' שמעון בן גמליאל קתני לה והכי קתני שרשב"ג אומר הגדל כו'.** ולעולם אמרי' היתר שבהם להיכן הלך: וקא מהדר גמרא (ג) לעולם ואפי' לר"ש לא אמרי' היתר שבהן להיכן הלך ועד כאן לא אמר רשב"ג הגדל בפטור פטור דאמרינן היתר שבהן להיכן הלך דלא קא בטיל היתר היכא דלא קא טרח כגון התם שילדו עליהן גשמים ונמחו מאיליהן אבל היכא דקא טרח כגון הכא דנטען כדקתני שתיקנה וזרעה הואיל ועבד בה מעשה גידולין של איסור מבטלין את ההיתר והוי הכל אסור להכי מתעשר לפי כולה: **מעשר עליה לפי חשבון.** ולא על גב דקא טרח לגבי שאר גידולין: **היתירא זרעי איגשי.** דבר שהוא מתוקן רגילים בני אדם לזרוע וסגי ליה בשני מעשרות במעשר ראשון ומעשר שני אבל דבר של איסור אין רגילין בני אדם לזרוע והואיל ואיהו קא זרע באיסורא שזרעה בלא תרומה ומעשר קנסינן ליה השתא שמעשר אותו עישור שהיה לו ליתן אשתקד שלא ישתכר בכך: תרומה

לזרעה לא בטילא מדאורייתא: עשר תעשר את כל תבואת זרעך וגו'. שלריך לעשר את כל מה שגדל בשדה ולא יבלה מן השנון התבואה שזרע שהיתה כבר מתוקנת דהדרא לטבלה ודוקא מתוקנת שדרך אדם לזרוע אבל איסורא דלא זרעי אינשי לא הדרא לטבלה:

נופא אמר רבי חנינא טירתאה בצל של תרומה בו' מותר. דהוי מולין ומותר לזרים:

הגהות הב"ח

(פ) גמ' מעשר עליה: (כ) שם היתירא זרעי: (ג) רש"י ד"ה וקא מהדר גמרא וקאמר לעולם אפילו לר"ש כו' פטור ואמרינן היתר כו' בטיל היתר אלא היכא דלא כו' מאיליהן הס"ד:

תוספות

אם היו עלין [שלהן] שחורין אסורין. אף מה שגדלו בששית אלמא היתר דיהו פקע: **אמר** ליה רב חסדא מי סברת על עיקר קתני אסורין על תוספת קתני. אבל על עיקר מותר אם כיכר מן הגידולין: **א"ה.** דלת"ק אין איסור אלא בגידולין לבד מאי אתא למימר דתני ר"ג הגדל בחיוב חייב הגדל בפטור פטור רבן גמליאל [קאמר] אפי' עליהן שרי ואיסס אסורין אלא הגדל בחיוב כלומר באיסור שביעית אבל הגדל בפטור כלומר בהיתר קודם שביעית ומהי דאין העיקר ניכר ולולו אסור מבל מקום נפקא מינה במה שהעיקר מותר אפילו צריך ששים רק מן הגידולין: ת"ק נמי הכי קאמר. בתמיה לדידך דאמרת דלת"ק אינו אוסר אלא הגידולין: ה"ג כולה מתניתין ר"ג [קתני לה] (דלת"ק אינו אסור אלא גידולין) ועד כאן לא שמיע ליה לר"ג דלא טרח אבל טרח בטל ברוב כך השיב לו רבה דקבירא ליה להתר פקע וקאמר דר"ג נמי דאמר גדלו בפטור פטור מודה הכא בליטרא בבל שתיקנה וזרעה שהיתר שבו פקע דהתם בגידולין ומאיליהם הס בלים הלכך לא חשיבי לבטל העיקר אבל בבבל דטרח בגידולין והחשיבם מבטלין את העיקר ואמר הר"ם דהאי טעמא דטרח ולא טרח היינו כדאמר במנחות פרק רבי ישמעאל (דף ע.) גבי הך דבבל שתיקנה דהכא דטרח בנטיעתו אבל התם בגידולין דשביעית לאו היינו נטיעתו בלו' אין הנטיעה באיסור שבערב שביעית נטוע' ובאים משביעית אבל הכא תחלת נטיעתה [בתה בשביעית] לבך מבטלין גידולין לעיקר ודבר זה מבוטנם בליתא להך מילתא דר"ג גבי הך בריתא ואם היו שחורים עליהן: **והרי ליטרא מעשר מבל.** פי' לעיל אלמא אף על גב דלא קא טרח לא קתבטלי:

שאני התם. בהך דקאמר דמתעשר לפי כולה דאמר קרא עשר תעשר את תבואה זרעך אלמא תבואה זרועה בעי לעשורי כל המעשרות והך נמי שתיקנה הוי אתם זריעה דהיתירא זרעי אבל איסור לא זרעי שאין דרך לזרוע מעשר עלמו בשאינו מתוקן לתרומת מעשר ומינה לא איירי קרא הלכך לא בטל ולא בעי לעשורי בבתחלה כיון דטרח בטלה אבל בהך ליטרא שתיקנה דהיינו כדרך שבני אדם מוציאין לזריעה יש לנו להעמיד בזה קרא דעשר תעשר שלריך לחזור ולעשר בבתחלה:

מסורת הש"ס

(פ) [דף מ:] ד"ה וכנו], (ב) מכלן שייך לדף ס.,

תורה אור השלם

1. עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר אֵת כָּל תְּבוּאַת זַרְעֶךָ הַיֹּצֵא הַשָּׂדֶה שָׁנָה שָׁנָה:
דברים יד כב

פירוש הרא"ש

מי סברת על עיקר קתני על תוספת קתני. ואם היה ניכר העיקר כיון התוספת היה מותר ואם נתערבו באחרים אין צריך לבטל אלא התוספת והוה מלי לאקשויי מהכיא דהמנכס לחזיון דגידולי היתר מעלין את האיסור והכל מותר: **אי הכי מאי אתא רשב"ג למימר.** לתניא רשב"ג אומר הגדל בחיוב חייב והגדל בפטור פטור לא תניינו רשב"ג אוקם בגליס ובגם לשון חיוב ופטור לא שייך למימר בשביעית אלא איסור והיתר ולריך לפרשו בדוחק דהכי פריך אי הכי דמפרשת דאיסור אתוספת קאי וסבר האי תנא דבטעם אחד יש איסור והיתר הא דקאמר רשב"ג גבי אילן שתקנתו עומד בתרן ומקנתו עומד חוצה לתרן דהגדל בחיוב חייב ובפטור פטור ואשמועינן דבאילן אחד יש איסור והיתר הא האי תנא נמי הכי אית ליה ומדקאמר התם רשב"ג אומר משמע דאיסור לחודיה ס"ל הכי: ת"ק נמי ה"ק. הא דקאמר ת"ק לאו דוקא אלא דהחכר אחלה בהך שמעתין קרי ליה קתא: **כולה מתניתא רשב"ג** קתני לה. ודאי רשב"ג לחודיה הוא דאית ליה הך סברא וכל משנה שתמצא שניי בה שאיסור והיתר גדילין במקום אחד רשב"ג קתני לה: **ועד כאן לא שמעת ליה לרשב"ג** בו'. שניין אחריא קא משני וה"פ הא דקשיא לך דאמאי תנא דבגליס ורשב"ג אית להו חדא סברא ומדקתני רשב"ג אומר משמע דאיהו לחודיה אית ליה הך סברא ודאי רשב"ג לא סבר דהך תנא דבגליס דעד כאן לא שמעת ליה לרשב"ג דישנן לאיסור והיתר במקום אחד ולא מבטלי לחדדי אלא היכא דלא טרח כגון באילן דאחייבי ביה אבל בגליס דטרח לזרען משו תכמיס על עלחו וקביל ליה הך סברא: **ופרך מ"ליטרא מעשר מבל.** דאע"ג דטרח

הגהות הגר"א

(ג) [מ:] נמי כי בעי למפשט בעיין דבגל שעקרו בשביעית מבגל שנטעו בכרם ונעקר הכרם דמצי לדחויי שאני בגל שנטעו בכרם דלא טרח אלא דכיון דהך דיחויא לא סגי לגבי ילדה שסבכה בזקנה גבי בגל שנטעו בכרם נמי לא דחי ליה. כן נ"ל: **הרי ליטרא מעשר דקטרח.** דהא טרח לבטולי עיקר בזריעה ואפילו הכי קתני אותה ליטרא מעשר עליה ממקום אחר לפי חשבון אלמא אע"ג דקא טרח היתר שבה לא בטיל ודאי בטיל אמאי קתני מעשר עליה תבטל ההיא ליטרא לגבי גידולי שביעית: **שאני גבי מעשר דאמר קרא עשר תעשר אם כל הבואה ורעך דהיתרא ורעי איגשי דאיסורא לא זרעי איגשי.** כלו' רחמנא אמר דאף זרעך שזרעת שהוא מתוקן כבר תחזור ותעשר דבטיל ליה עיקר לגבי גידולין ומדכתיב זרעך משמע דוקא דהיתירא דהכי אתייהו דאנשי והיתירא קאמר דגידולין מבטלין עיקר אבל איסורא לאו זרעך מיקרי דלא זרעי ליה איגשי אלכך מזרעך משמע דבאיסורא לא אתו גידולין ומבטלין עיקר. וקשה בעיני דהא כל הך שקלא וטריא בדבר שאין זרעו כלה היא ומדאורייתא ליכא מידי שאין זרעו כלה דליחייב במעשר וכיון שכן היכי דייק מזרעך דגידולין שאין זרעו כלה אין מעלין את העיקר דבדאורייתא לעניין מעשר לא משכחת לה ונראה בעיני דקרא אסמכתא בעלמא הוא וטעמא הוא דקיהיב למילתיה דבדין הוא דלבטיל היתר דזרעי איגשי לגבי גידולין דאיסורא משום דהוה ליה תערובת היתר באיסור ודברים שאינם שוין מבטלין הן זה את זה אבל איסורא באיסורא ליטרא מעשר טבל בגידולים דהוו איסורא אי בשביעית משום איסור שביעית אי בשאר שני שבוע משום טבל אינו בדין שתהא לה בטלה אע"פ שאין האיסורין שוין מ"מ איסור באיסור הוא בשביעית שהן שוין זה לזה לגמרי אין אחד מהם מבטל את חבירו וכמו שכתבתי בפ' העודר מן המבושל (לעיל דף נב. ד"ה וקשיא). כן נ"ל ועדיין אין דעתי נוחה וצריך אני לעשות לי רב בזה: **גופא אמר רבי חנינא טירתאה אמר רבי ינאי בצל של תרומה וכו' והא אנן תנן גידולי תרומה תרומה.** אלמא גידולין נמשכין אחר העיקר והרי הן כמותו והיאך מעלין: (ג) **בגידולי גידולין קאמרינן.** כי ס"ד יגאי בצל של תרומה לא שהיה הוא עלמו אלא מגידולי בצל של תרומה ומשום הכי גידוליו דהוו גידולי גידולין שרו ומעלין: **הא גמי תנינא גידולי גידולין חולין.** כלומר דלא הוו תרומה מיהו טבל הוו: **טבל גידוליו מותרין בדבר שזרעו כלה.** טבל שהוקבע למעשר כגון שנתמרח בכרי ואסור לאכול ממנו ערלי אם זרעו גידוליו מותרין לאכול ממנו ערלי כל זמן שלא הוקבעו למעשר: **אבל דבר שאין זרעו כלה גידולי גידולין אסורין.** לאכול מהן ערלי אפילו קודם שאתו מירוח מפני שאתו טבל שנתמרח כבר המעורב בהן וכל שכן גידולי גידולין של תרומה בדבר שאין זרעו כלה שאסורין: **ה"ג התם דלא רבו גידולין על עיקרו הכא דרבו גידולין על עיקרו.** כלומר כי אמרינן גבי טבל דגידולי גידולין אסורין מיירי בשלא רבו גידולי גידולין על העיקר דהיינו גידולין אבל הכא גבי בצל של תרומה מיירי כגון שרבו גידולי גידולין על הגידולין. והקשה הרשב"א ז"ל מעיקרא כי אקשי ליה תניא גדולי גידולין חולין הוה ליה לאקשויי אדרבה היכי שרי דהא בצל אין זרעו כלה ותנן בדבר שאין זרעו כלה תניא ומשום הכי כי אמר ליה בדבוקא נקטיה לאשמועינן אפילו דבר שאין זרעו כלה פריך ליה דלאו קושטא הוא דהא בדבר שאין זרעו כלה גידולי גידולין אסורין ושני ליה דברבו גידולי גידולין על הגידולין קאמר דמותר:

אתוספת קתני. דאסורין לאכלן בשמיטת דחייב לבערן אבל העיקר שרי דאמרינן היתר שבהן להיכן הלך: **הגדל בחיוב.** בשביעית חייב בביעור: **והגדל בפטור.** דזהו העיקר הגדל בששית פטור הכי נמי קאמר תנא קמא כו': תרץ **כולה מתניתין ר' שמעון בן גמליאל קתני לה והכי קתני שרשב"ג אומר הגדל כו'.** ולעולם אמרי' היתר שבהם להיכן הלך: וקא מהדר גמרא (ג) לעולם ואפי' לר"ש לא אמרי' היתר שבהן להיכן הלך ועד כאן לא אמר רשב"ג הגדל בפטור פטור דאמרינן היתר שבהן להיכן הלך דלא קא בטיל היתר היכא דלא קא טרח כגון התם שילדו עליהן גשמים ונמחו מאיליהן אבל היכא דקא טרח כגון הכא דנטען כדקתני שתיקנה וזרעה הואיל ועבד בה מעשה גידולין של איסור מבטלין את ההיתר והוי הכל אסור להכי מתעשר לפי כולה: **מעשר עליה לפי חשבון.** ולא על גב דקא טרח לגבי שאר גידולין: **היתירא זרעי איגשי.** דבר שהוא מתוקן רגילים בני אדם לזרוע וסגי ליה בשני מעשרות במעשר ראשון ומעשר שני אבל דבר של איסור אין רגילין בני אדם לזרוע והואיל ואיהו קא זרע באיסורא שזרעה בלא תרומה ומעשר קנסינן ליה

מסורת הש"ס

(ד) [דף מ:] ד"ה וכנו], (ב) מכלן שייך לדף ס.,

תורה אור השלם

1. עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר אֵת כָּל תְּבוּאַת זַרְעֶךָ הַיֹּצֵא הַשָּׂדֶה שָׁנָה שָׁנָה:
דברים יד כב

פירוש הרא"ש

מי סברת על עיקר קתני על תוספת קתני. ואם היה ניכר העיקר כיון התוספת היה מותר ואם נתערבו באחרים אין צריך לבטל אלא התוספת והוה מלי לאקשויי מהכיא דהמנכס לחזיון דגידולי היתר מעלין את האיסור והכל מותר: **אי הכי מאי אתא רשב"ג למימר.** לתניא רשב"ג אומר הגדל בחיוב חייב והגדל בפטור פטור לא תניינו רשב"ג אוקם בגליס ובגם לשון חיוב ופטור לא שייך למימר בשביעית אלא איסור והיתר והיתר ולריך לפרשו בדוחק דהכי פריך אי הכי דמפרשת דאיסור אתוספת קאי וסבר האי תנא דבטעם אחד יש איסור והיתר הא דקאמר רשב"ג גבי אילן שתקנתו עומד בתרן ומקנתו עומד חוצה לתרן דהגדל בחיוב חייב ובפטור פטור ואשמועינן דבאילן אחד יש איסור והיתר הא האי תנא נמי הכי אית ליה ומדקתמר התם רשב"ג אומר משמע דאיסור לחודיה ס"ל הכי: ת"ק נמי ה"ק. הא דקאמר ת"ק לאו דוקא אלא דהחכר אחלה בהך שמעתין קרי ליה קתא: **כולה מתניתא רשב"ג** קתני לה. ודאי רשב"ג לחודיה הוא דאית ליה הך סברא וכל משנה שתמצא שניי בה שאיסור והיתר גדילין במקום אחד רשב"ג קתני לה: **ועד כאן לא שמעת ליה לרשב"ג** בו'. שניין אחריא קא משני וה"פ הא דקשיא לך דאמאי תנא דבגליס ורשב"ג אית להו חדא סברא ומדקתני רשב"ג אומר משמע דאיהו לחודיה אית ליה הך סברא ודאי רשב"ג לא סבר דהך תנא דבגליס דעד כאן לא שמעת ליה לרשב"ג דישנן לאיסור והיתר במקום אחד ולא מבטלי לחדדי אלא היכא דלא טרח כגון באילן דאחייבי ביה אבל בגליס דטרח לזרען משו תכמיס על עלחו וקביל ליה הך סברא: **ופרך מ"ליטרא מעשר מבל.** דאע"ג דטרח

א) תרומות פ"ט מ"ד [פסחים לד. שבת ח:]. ב) פסחים לד. [תרומות פ"ט מ"ו]. ג) [קידושין סד:] פרש"י ר"ן והרא"ש עד סוף המשנה תמלא לקמן פא ע"ב. ד) [ע"ל פני יהו גירסת רש"י והר"ן והרא"ש לקמן פא. וכן העתיקו הטור"ש יו"ד סימן רכ סעי' יא וכן הובא משנה זו בקדושין סד:]. ה) [בהרא"ש בפסקיו איתא ר"ל ירמיה בר אחא לכשתחשך וכו' וכ"ל וכלאיתא בסוגיין בע"ב ופי' הר"ן והרא"ש שם וכ"א בגרס"ל]. ו) [ע"ב]. ז) שיין לע"ב.

הגהות הב"ח

(א) במשנה ושבת (שעברה) תו"מ וי"ב ס"א לשעבר וכן בסמוך: (ב) רש"י ד"ה והשבת שעברה כלומר ובשבת: (ג) ד"ה ולאם חדש לכתא כלומר בראש חדש זה שהוא עומד בתוכו שהוא נמנה: (ד) ד"ה ואם היה וכו' ובאותה שנה וכו' שנמנית לשבוע: (ה) ד"ה ואם אמר וכו' יום אחד אסור מעת לעת: (ו) ד"ה גזירה היום וכו' לכשתחשך הוי מותר כל"ל ומיכות לע"ב שעבר היום נמחק:

גליון הש"ם

גמ' הטבל גידולין מותרין. קשה לי הא בטבל ל"ש דגדולין יבטלו להא בטל בס"ש והוי כמו נדרים דגדולי גידולין אסורין דאין לו ביטול דהוי דשל"מ וה"נ בטל וצ"ע: ברש"י ד"ה ור"ח לחבא. בלומר. עיין ר"ה דף כח ע"א רש"י ד"ה לחבא:

פירוש הרא"ש

והתנן גידולי תרומה [תרומה]. משנה היא בפ"ט דתרומות (מ"ד) ומפרש טעמא בפ"ק דשבת (דף ח:) דילמא משכי ליה ואתי לידי תקלה: הא נמי תנינא. לי חייבי נמי בגידולי גידולין לאתי איכא לאקשויי מאי קמ"ל משנה שלישה שניו גידולי גדולין מותרין קיפא דהך מתני' דגידולי תרומה תרומה היא: והא תנן הטבל גידולי גידולין של טבל אסורים בדבר שאין זרעו כלה כל שכן של תרומה דהא בדבר שזרעו כלה גידולי טבל מותרין: רבויא דרבו גידוליו על עיקרו דמותר קמ"ל. דהא דאסור גידולי גידולין בלא רבו אבל עיקרו מותרין דגידולי היתר מעלין את האיסור:

הדרן עלך הנודר מן הירק

קונם יין שאני טועם היום. דמשמע כל זמן שהוא יום ותו לא: שבת זו. והיה עומד בשבת אסור בכל השבת בשבת בשבת ימי השבוע: והשבת שעברה. כלומר (ב) בשבת שהוא עומד בה. ולהכי קרי ליה שעברה לפי שהשבת זה אינו מתחשב אחר ימים הבאים אלא אחר ששת ימים שעברו: חדש זה. אמר קונם יין שאני שותה בזה החדש והיה עומד באותו יום של ר"ח: אסור כל החדש. בכל שלשים יום הבאים: וראש חדש לכתא. כלומר (ג) ר"ח זה שהוא עומד לתוכו הוא נמנה עם ימים הבאים שהוא ראשון שלהם: וכן אם היה עומד בראש השנה ואמר קונם יין שאני טועם שנה זו. אסור בכל השנה ואותו היום של ראש השנה שהוא עומד בו. ולהכי קרי לעתיד לבא לפי שהוא נמנה לימים ולחדשים הנכנסים שהוא אחר זמן ולהכי קאמר לעתיד ולא קאמר להבא: ואם היה עומד בשבת השמיטה ואמר קונם יין שאני טועם בשבוע זו אסור בכל השבוע הבא. (ד) ואותה שנה שביעית שהוא עומד בה נמנית לשבוע שעברה להכי קרי ליה שעברה: ואם אמר. שאני טועם יום אחד (ה) מעת לעת שאם היה עומד בשעת הנדר בחצי היום אסור למחר עד חצי היום וכן אם אמר שבת אחד בחיזה יום שעומד בשבוע אסור עד יום שמיני לאותו יום שנדר וכן בשנה אחת וכן בשבוע אחת אסור שנה שלימה ושבוע שלם מיום ליום: גמ' לכשתחשך. תע"פ שעבר היום: גריך שאלה לחכם. להמיר לו נדרו משום היכלא: גזירה היום אינו אחד. (ו) מעת לעת כמו בפיפא דאמר בר אבא דתנא שהוא עומד בשבוע אחר ואמר לעת לעת: ואם אמר. אם אמר יום אחד (ה) מעת לעת שעבר היום: אסור מיום ליום. ולהכי אם היה עומד בחצי היום אסור מחצי היום ולמחר עד חצי היום: אסור עד שיגיע. לקבל הנדר בחצי היום אסור עד שיגיע: אסור עד שיצא עד. (ז) לפני הפסח רבי מאיר אומר אסור עד שיגיע רבי יוסי אומר אסור עד שיצא: גמ' קונם יין שאני טועם כו' אמר רבי. (ח) ירמיה (פ) לכשתחשך צריך שאלה לחכם מאי טעמא אמר רב יוסף (צ) גזירה היום משום יום אחד א"ל

הדרן עלך הנודר מן הירק

קונם יין שאני טועם היום. דמשמע כל זמן שהוא יום ותו לא: שבת זו. והיה עומד בשבת אסור בכל השבת בשבת בשבת ימי השבוע: והשבת שעברה. כלומר (ב) בשבת שהוא עומד בה. ולהכי קרי ליה שעברה לפי שהשבת זה אינו מתחשב אחר ימים הבאים אלא אחר ששת ימים שעברו: חדש זה. אמר קונם יין שאני שותה בזה החדש והיה עומד באותו יום של ר"ח: אסור כל החדש. בכל שלשים יום הבאים: וראש חדש לכתא. כלומר (ג) ר"ח זה שהוא עומד לתוכו הוא נמנה עם ימים הבאים שהוא ראשון שלהם: וכן אם היה עומד בראש השנה ואמר קונם יין שאני טועם שנה זו. אסור בכל השנה ואותו היום של ראש השנה שהוא עומד בו. ולהכי קרי לעתיד לבא לפי שהוא נמנה לימים ולחדשים הנכנסים שהוא אחר זמן ולהכי קאמר לעתיד ולא קאמר להבא: ואם היה עומד בשבת השמיטה ואמר קונם יין שאני טועם בשבוע זו אסור בכל השבוע הבא. (ד) ואותה שנה שביעית שהוא עומד בה נמנית לשבוע שעברה להכי קרי ליה שעברה: ואם אמר. שאני טועם יום אחד (ה) מעת לעת שאם היה עומד בשעת הנדר בחצי היום אסור למחר עד חצי היום וכן אם אמר שבת אחד בחיזה יום שעומד בשבוע אסור עד יום שמיני לאותו יום שנדר וכן בשנה אחת וכן בשבוע אחת אסור שנה שלימה ושבוע שלם מיום ליום: גמ' לכשתחשך. תע"פ שעבר היום: גריך שאלה לחכם. להמיר לו נדרו משום היכלא: גזירה היום אינו אחד. (ו) מעת לעת כמו בפיפא דאמר בר אבא דתנא שהוא עומד בשבוע אחר ואמר לעת לעת: ואם אמר. אם אמר יום אחד (ה) מעת לעת שעבר היום: אסור מיום ליום. ולפי האי פירושא נראה לי דאמלי דקתני גבי שבת ושביעית לשעבר וגבי חדש ושנה להבא ולא קתני כולהו בלהבא לאשמועינן דיש לדונר באמצע זמנים הללו דבאמצע שבת ואמצע שביעית אסור בשבת ושביעית הבאים מה שאין כן בנודר באמצע החודש ואמצע שנה שמותר בראש חדש וראש השנה הבאים. מיהו האי פירושא ליתיה דכיון דשבת זו או שבוע זה קאמר למה יאסר בשבת ושבוע הבאים הוה לן למימר שלא יאסר אלא ביום שבת ושנה שביעית שעומד בהן וכדאמרינן בס"פ דראש השנה (יב:) דהמודר הנאה מחבירו לשנה אפילו לא עמד אלא בכ"ט באלול כיון שהגיע אחד מתשרי עלתה לו שנה אלא פירושא קמא עיקר: ואם אמר יום אחד שבת אחת וכו' אסור מיום ליום. כלומר היקף אחד וביום אחד אסור מעת לעת: גמ' לכשתחשך צריך שאלה לחכם. תע"ג דמדינא כי אמר היום מותר לכשתחשך כדאמרינן במתניתין אפילו הכי מדרבנן צריך שאלה: אמר רב יוסף גזירה היום משום יום אחר דאמר דאסור עד מעת לעת כמו בפיפא דאמר יום אחד: שבת זו. ועומד באמצע ביום ג' או ביום ד' אסור כל השבת. כלומר כל ימי אותה השבוע עד סופה ושבת שעברה כלומר ושבת הבא עליו סוף השבוע אסור כמו כן דאף השבת משבוע שעבר וגמ' פריך פשיטא: חדש זה. ועומד בט"ו ימים בטבת אסור בכל החדש עד סופו: ור"ח לבא. פי' ר"ח שבוע של אחריו הייינו כלבא ומותר בו שהוא [מחדש] הבא: שבוע זה אסור בכל השבוע. ועומד הוא באמצע השמיטה בשנה רביעית או חמישית לשמיטה אסור עד סוף השבוע: והשביעית שעברה. כלומר שנה השביעית הבאה היא כלשעבר שנמנית עם שמיטה שעברה ואסור בה פי' זה לרוטו. ר"מ שבת זו ועומד ביום שבת ונודר בשבת זו אסור בכל השבת כלומר בכל השבוע הבאה ושבת שעברה כלומר ביום השבת שהוא נודר בו גם הוא אסור ואע"פ שאמת הוא שהוא משבוע שעבר הואיל ונדר בו אסור ובגמרא פריך פשיטא. חדש זה ועומד בראש חדש אסור בכל החדש וכ"ש שהוא בו כלבא כלומר אותו ר"מ שנדר בו אסור ולכך קרי ליה לבא שהוא עם ראש חדש הבא וכן גבי ראש השנה נמנה משנה הבאה לכך קרי ליה לבא לפי שהוא נמנה משנה הבאה. שנה זו ועומד בראש השנה. שבוע זו ועומד בשנה שביעית אסור בכל השבוע ובשביעית שעברה כלומר אע"פ שהיא מלשעבר אסור בה כיון שנדר בה: מיום ליום. כלומר עד עלות אחרת באותו יום וכן בשבוע אחרת לאותו יום שנדר: הנדר עד הפסח אסור עד שיגיע. דבלשון בני אדם עד ולא עד בכולל לכך אינו אסור אלא עד שיגיע: עד פני הפסח ר' מאיר אומר עד שיגיע. דה"ק עד לפני יום של פסח: ר' יוסי אומר עד שיצא. דשמא ה"ק עד פני שעה אחרונה של יום אחרון של פסח דסבר דמחית אינם נפשיה לפקיעה ושמא נתכוון לומר פני שעה אחרונה: אמר ר' ירמיה לכשתחשך צריך שאלה לחכם. ואינו מותר בלא שאלה ואע"ג דמן הדין היה מותר שהרי הגיע זמנו גזירה אטו היכא דאמר יום אחד כלומר אי שרי ליה כשאמר היום לכשתחשך אתי למישרי כשאמר יום אחד ואז הוא אסור עד מעת לעת: (ז) א"ל. דחיים לאיתלופי ליגזר ביום אחד דליתסר אף כשהגיע מעת לעת עד הלילה שאמר עד מעת לעת משום היום דהיום הוא אסור עד הערב ומשני היום ביום אחד מיתלף ואתי למשרי כשנודר בנזקר ואומר קונם יום אחד עלי לכשתחשך שבור שקרים שקרים נדרו לפי שעבר יום אחד אבל יום אחד בהיום לא מיתלף אם נתיר לו כשאמר יום אחד באמצע היום כשיבא מעל"ע לא יבא להתיר כשאמר היום באמצע היום שעדיין לא שמר לא מע"ל ולא יום שלם:

תוספות

בגידולי גידולין. כהן דבבל גופיה הוי גידולין של תרומה: קמשמע לן. רבי תנינא דאפילו דבר שאין זרעו כלה גידולין אוסרין: והתנן הטבל גידוליו מותרין לאכול אבילת ארץ בלא מעשר בדבר שזרעו כלה. כגון חיטין גידולין תרומה כמו אבל דבר שאין זרעו כלה גידולין גידולין אסורין כמו בטבל: ה"ג התם הלא רבו הבא דרבו. פירוש הא דאמר גידולי גידולין אסורין נגי בטבל הייני כל כמה דלא רבו גידולי גידולין על העיקר אבל הכא בדבו הלכך מבטלי גידולין לעיקר ובספרים כתוב ריבוא דרבו גידולין על עיקרו מותר קמ"ל דיש לפרש בספרים דמלגא דלכי תנינא מיירי דרבו גידולין על עיקרו:

הדרן עלך הנודר מן הירק

קונם יין בו' שאני טועם היום אינו אסור אלא עד שתחשך. ולא קונם יין שאני טועם היום אינו אסור אלא עד שתחשך. דכיון דאמר היום לא משמע אלא עד שיגמור לאותו יום דהיינו עד שתחשך: שבת זו. אם נדר בחצי מימי השבוע אסור בכל ימי השבוע ויום שבת עלמו בכלל איסור של שבוע שעבר דכי אמרי אינשי שבת זו דעתייהו על ימי המול הבאים ועל יום השבת: חדש זה. אם נדר בחצי מימי החדש אסור בכל החדש ואם חדש להבא אסור ראש חדש בכלל החדש: שנה זו אסור בכל השנה. דהייהו עד ראש חדש תשרי אבל ראש חדש תשרי לעתיד לבא ואינו מכלל האיסור: שבוע זה. שני שמיטה זו אסור עד שישלמו ששה שנים של שמיטה ואסור גם כן בשנה השביעית שהיא כלשעבר. זהו פירוש שבת זו אסור בכל השבת כגון שעומד ביום השבת ונדר ואמר שבת זו וקתני דאסור בכל השבת הבאה ויום שבת זה שעומד בה עכשיו אע"פ שהוא מכלל שבוע שעברה והיינו דקתני והשבת לשעבר. חדש זה אסור בכל החדש וראש חדש להבא כגון דקאי בראש חדש וקתני דאסור בכל החדש הבא ויום ראש החדש עלמו שנדר והא פרכינן בגמרא(ו) פשיטא. שנה זו כגון שנדר בראש השנה אסור בשנה הבאה ויום ראש השנה עלמו שהיא כלהבא. שבוע זה אסור בכל השבוע ושביעית לשעבר כלומר דקאי בשנה השביעית ואמר שבוע זה וקתני דאסור כל שני שמיטה הבאים ובשנה השביעית עלמה שעומד בה אע"פ שנמנית מכלל שבוע שעברה. ולפי האי פירושא נראה לי דאמלי דקתני גבי שבת ושביעית לשעבר וגבי חדש ושנה להבא ולא קתני כולהו בלהבא לאשמועינן דיש לדונר באמצע זמנים הללו דבאמצע שבת ואמצע שביעית אסור בשבת ושביעית הבאים מה שאין כן בנודר באמצע החודש ואמצע שנה שמותר בראש חדש וראש השנה הבאים. מיהו האי פירושא ליתיה דכיון דשבת זו או שבוע זה קאמר למה יאסר בשבת ושבוע הבאים הוה לן למימר שלא יאסר אלא ביום שבת ושנה שביעית שעומד בהן וכדאמרינן בס"פ דראש השנה (יב:) דהמודר הנאה מחבירו לשנה אפילו לא עמד אלא בכ"ט באלול כיון שהגיע אחד מתשרי עלתה לו שנה אלא פירושא קמא עיקר: ואם אמר יום אחד שבת אחת וכו' אסור מיום ליום. כלומר היקף אחד וביום אחד אסור מעת לעת: גמ' לכשתחשך צריך שאלה לחכם. תע"ג דמדינא כי אמר היום מותר לכשתחשך כדאמרינן במתניתין אפילו הכי מדרבנן צריך שאלה: אמר רב יוסף גזירה היום משום יום

מוסף רש"י

גידולי תרומה. אם זרעה, ואפילו דבר שזרעו כלה, כגון תבואה וקטניות (שבת יז:). הטבל גידוליו מותרין. תע"פ שנתמרח בכרי והוקבע למעשר ואל עניו אם טבל, וזרעו ולא הפרים מעשרותיו תחלה ואמת וגמרו וקלרו, מותר לאכילה תרעי עד שיתרח בכרי, ואף על גב דגידולי תרומה תרומה, מדרבנן הוא ולחומרא, שלא להפסיד את הכהנים, אבל גידולי טבל מותרין הן והרי הן כשקולרן כשאר תבואה ואוכל מהן תרעי עד שיתרחם (פסחים לד:), רבויא דרבו. אם היה תחילתו כיון ושב גם בכגילה (ראה"ה בשמו).

הדרן עלך הנודר מן הירק

ור"ח לבא. הוא ר"ח שעבר עתה בקרוב, ומשום דקרי להוא אשתקד שעבר, קרי ליהו דלקמיה לבא (ר"ה טז:). עד הפסח. לענין נדרים, קונם שאני נהנה לך עד הפסח, אסור עד שיגיע. ומשנכנס ליל ראשון מותר, ואם אמר עד שיהא פסח, אסור עד שיגיע (קדושין סד:).

עד שיאלא פסח, דכיון דאמר לישנא יתירא, בעוד שיהא פסח קאמר (קדושין סד:) דמשמע דאמר עד שיאלא כל הפסח (לקמן סא.). עד פני הפסח. משמע עד שיגיע ומשמע עד שיאלא, ר' מאיר אומר אסור עד שיגיע. דקסבר לא מעייל חיגם נפשיה לפקיעה, דכיון דאיכא לספוקי לי משמע עד שיאלא לו עד שיגיע, ודאי בדליכא ספיקא הרהר בדעתו בשעת הנדר, דהייהו עד שיגיע (לקמן סא.) ומשיגיע אין כאן פני פסח, ואע"פ שכל יום ויום של פסח פני הוא לחכיהו, לא מחית חיגם נפשיה לפקיעה שיהא צריך לשאול איזה הוא, וכי קאמר פני, קמא דאולה קאמר שהוא פני שבטולן (קדושין סד:). ור' יוסי אומר עד שיצא. דסבר מעייל חיגם נפשיה לפקיעה, דאיכא לספוקי שמא עד שיאלא קאמר (לקמן סא.) דכל חד ותד הוי פני לחכיהו ולא ידעי הי ניהו, אפילו אחרון הוי מתלתא פני לסופו (קדושין סד:).